

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-81-29>

УДК 339.7(410):339.92-044.372"2008/2009"

БРИТАНСЬКИЙ ФІНАНСОВИЙ СЕКТОР У ПЕРІОД ГЛОБАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ 2008–2009 РОКІВ: ДЕТЕРМІНАНТИ ТА НАСЛІДКИ

THE BRITISH FINANCIAL SECTOR DURING THE GLOBAL FINANCIAL CRISIS OF 2008–2009: DETERMINANTS AND CONSEQUENCES

Медвідь Микола Миколайович

аспірант,

Державний вищий навчальний заклад

«Ужгородський національний університет»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-9130-5702>**Medvid Mykola**

Uzhhorod National University

У статті досліджується вплив глобальної фінансової кризи 2008–2009 років на фінансовий сектор Великої Британії. Ідентифіковано чотири структурні особливості банківської системи: високу інтеграцію у глобальні ринки, надмірну експансію фінансового сектору, складну архітектуру взаємозв'язків та недостатність регулювання. Виокремлено вісім детермінант кризи за групами макроекономічних, мікроекономічних та інституційних факторів. Проаналізовано деструктивний вплив кризи на макроекономічні показники, що характеризувався рецесійним падінням виробництва та погіршенням ситуації на ринку праці. Встановлено, що криза мала лавиноподібний характер через крах американського іпотечного ринку. Визначено ключову роль Банку Англії у стабілізації через кількісне пом'якшення та підтримку ліквідності. Обґрунтовано необхідність балансу між ринковими механізмами та державним регулюванням для фінансової стабільності.

Ключові слова: фінансовий сектор, банківська система, фінансова криза, валовий внутрішній продукт, регулювання, Велика Британія, Банк Англії, фінансова стабільність.

The article examines the impact of the global financial crisis of 2008–2009 on the financial sector of the United Kingdom, which holds a leading position in the global financial architecture. It is noted that the crisis revealed the structural vulnerability of banking institutions to systemic risks and actualized the issue of strengthening regulatory efficiency measures. Four key structural features of the British banking system on the eve of the crisis have been identified: a high degree of integration into global financial markets, excessive expansion of the financial sector, complex architecture of interconnections between financial institutions, and insufficient regulatory supervision. Eight main determinants of the global financial and economic crisis have been distinguished, systematized by groups of macroeconomic, microeconomic, and institutional-regulatory factors. The destructive impact of the crisis on macroeconomic indicators has been analyzed, characterized by recessionary decline in production and deterioration of the labor market situation. Transformations of international financial connections in the post-crisis period have been investigated, particularly the weakening of the influence of the USA and Germany and the strengthening of the role of developing economies worldwide. The avalanche-like nature of the crisis has been established: the collapse of the American mortgage market provoked the collapse of systemically important banks. The role of globalized banks as a channel for transmitting financial shocks to the real economy has been examined, and asymmetry in the behavior of different types of banking institutions during the crisis has been revealed. The key role of the Bank of England in stabilization through the implementation of quantitative easing, reduction of the discount rate, and liquidity support has been determined. The paradoxical resilience of international financial centers, particularly London, despite large-scale crisis shocks has been analyzed. The necessity of a balanced combination of market mechanisms and state regulation to ensure financial stability and comprehensive reform of the regulatory architecture of the financial sector has been substantiated.

Keywords: financial sector, banking system, financial crisis, gross domestic product, regulation, Great Britain, Bank of England, financial stability.

Постановка проблеми. Гроші, банківські та фінансові послуги існують у світі навколо нас вже протягом багатьох століть. Їх зміст, форма та функції стають дедалі різноманітнішими та складнішими. Тим не менш, вони швидко змінюються. Однією з найбільших сил у цьому процесі є розвиток економіки та суспільства. У 2007–2008 роках ми стали очевидцями глобальної кризи – найгіршої економічної та фінансової кризи з 1930-х років, яка завдала значної «шкоди бренду» фінансовому сектору і порушила різні питання, в тому числі і щодо надійності банків та всього фінансового сектору. У зв'язку з наведеним, системний аналіз детермінант, механізмів поширення та соціально-економічних наслідків світової фінансової кризи 2008–2009 років на фінансовий сектор Великої Британії набуває особливої наукової та практичної актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Група дослідників [1] на основі компаративного аналізу 58 розвинених країн та країн, що розвиваються, підкреслюють роль як традиційних факторів (бульбашки цін на активи, дефіцит поточного рахунку), так і нових детермінант (фінансова інтеграція, залежність від оптового фінансування) у формуванні міжкраїнних відмінностей серйозності економічних наслідків глобальної фінансової кризи. Водночас Laeven та Valencia [2] створили комплексну базу даних системних банківських криз, що дозволяє простежити закономірності виникнення, перебігу та наслідків фінансових потрясінь у різних країнах світу протягом тривалого періоду.

Turner [3] у концептуальному історичному дослідженні розглядає еволюцію британської банківської стабільності впродовж двох століть, обґрунтовуючи тезу про те, що криза 2008 року виникла внаслідок послаблення ринкової дисципліни та недостатності регуляторних механізмів після тривалого періоду фінансової стабільності. Разом з цим Caprio та колеги [6] ідентифікують макророзумові детермінанти Великої фінансової кризи на основі даних 83 країн, встановлюючи, що ймовірність постраждати від кризи корелювала з рівнем кредитно-депозитної частки, концентрацією банківського сектору та якістю регуляторного нагляду.

Hodson та Mabbett [7] аналізують трансформацію економічної політики Великої Британії під час кризи через призму теорії політичних парадигм Пітера Холла, демонструючи різку зміну від фіскальної розсудливості до нетра-

диційної монетарної політики та масштабних державних запозичень. Водночас Dimsdale [17] простежує перебіг міжнародної фінансової кризи від спалаху у середині 2007 року до послаблення фінансових потрясінь у травні 2009 року на основі британського досвіду, наголошуючи на ролі надмірного ризику та фінансових інновацій у генезі кризи.

Green, Pentecost та Weyman-Jones [20] у колективній монографії розглядають комплексні аспекти фінансового регулювання після кризи, аналізуючи взаємозв'язки між регуляторними реформами, фінансовою стабільністю та економічним зростанням. Разом з цим Cassis та Wójcik [21] досліджують парадоксальну стійкість міжнародних фінансових центрів, зокрема Лондона, попри два епохальні потрясіння – глобальну фінансову кризу 2008 року та Brexit, підтверджуючи історичну закономірність незмінності глобальної ієрархії фінансових центрів.

Незважаючи на значний доробок попередніх досліджень, залишаються недостатньо вивченими питання комплексної систематизації структурних особливостей британської банківської системи напередодні кризи у їх взаємозв'язку з детермінантами глобальної фінансової нестабільності. Потребує подальшого аналізу синергетичний ефект взаємодії макроекономічних, мікроекономічних та інституційно-регуляторних факторів у формуванні кризових явищ.

Формулювання цілей статті : аналіз впливу глобальної фінансової кризи 2008–2009 років на британський фінансовий сектор, зокрема:

- виявити структурні вразливості банківської системи Великої Британії, що посилили деструктивний вплив глобальних фінансових шоків;
- систематизувати детермінанти світової фінансово-економічної кризи та встановити їх вплив на фінансовий сектор;
- дослідити макроекономічні наслідки кризи та трансформації міжнародної фінансової архітектури у посткризовий період;
- оцінити результативність монетарної політики Банку Англії як інструменту подолання кризових явищ та відновлення економічного зростання;
- обґрунтувати необхідність комплексного реформування системи фінансового регулювання для запобігання майбутнім системним кризам.

Виклад основного матеріалу дослідження. Глобальна фінансово-економічна

криза 2008–2009 років характеризується як одна із найбільш масштабних дестабілізаційних процесів у сучасній світовій економіці, що характеризується значним деструктивним впливом як на високорозвинені держави, так і на країни з економікою, що розвиваються. Особливої уваги заслуговує досвід Великої Британії, фінансовий сектор якого традиційно посідає провідні позиції у глобальній фінансовій архітектурі. Кризові процеси експліцитно виявили структурну вразливість банківських інститутів до системних ризиків, актуалізувавши проблематику посилення регуляторної ефективності, удосконалення стабілізаційних інструментів та оптимізації державної антикризової політики у сфері забезпечення фінансової стабільності.

Важливо зазначити, що група науковців проаналізувавши макроекономічні показники та показники фінансового сектору після кризи для 58 розвинених країн та країн, що розвиваються, стверджують про різний вплив старих та нових факторів. Фактори, спільні для інших криз, такі як бульбашки цін на активи та дефіцит поточного рахунку, допомагають пояснити міжкраїнні відмінності у серйозності реальних економічних наслідків. Нові фактори, такі як посилення фінансової інтеграції та залежність від оптового фінансування, допомагають пояснити посилення та глобальне поширення фінансової кризи [1].

Разом з цим, справедливо говорити про те, що проблеми з субстандартними кредитами, що виникли у США, вплинули на фінансові сектори інших країн, зокрема Європи. Погіршення стану фінансових секторів США та Європи дестабілізувало національні фінансові системи в різних частинах світу та призвело до глобальної фінансової кризи. Ми переконані в тому, що світова фінансова криза 2007–2008 років спричинена низкою факторів, деякі з яких є спільними для попередніх фінансових криз, інші – новими. Саме після фінансових криз низка досліджень наголошувала на важливості фінансових ринків для національної та світової економіки.

Навряд чи можна не погодитися з тим, що кризи у країнах з високими доходами (включаючи Велику Британію) тривають довше, характеризуються вищими втратами виробництва, нижчими фіскальними витратами та більш широким використанням банківських гарантій порівняно з країнами з низькими та середніми доходами [2].

Всесвітньо відомий науковець Джон Д. Тернер в своєму концептуальному дослідженні

«Банківська справа в кризу: Зліт і падіння британської банківської стабільності, 1800 р. до наших днів» зазначає, що довготривала стабільність британської банківської системи (1826–2007) пояснюється спочатку необмеженою відповідальністю акціонерів, потім фінансовою репресією післявоєнного періоду, а зрештою регулюванням. Криза 2008 року виникла через послаблення дисципліни та недостатність регуляторних механізмів [3]. Британська банківська система напередодні глобальної фінансової кризи 2008–2009 років характеризувалася низкою структурних особливостей, які суттєво підвищували її вразливість до зовнішніх шоків та системних ризиків.

Перша особливість полягала у високому ступені інтеграції у глобальні фінансові ринки. Провідні лондонські фінансові інститути, зокрема HSBC, Barclays Bank та Royal Bank of Scotland, активно працювали на міжнародних ринках капіталу, здійснюючи операції з деривативами та іпотечними цінними паперами американського походження. Станом на 30 червня 2007 року приблизно 40% активів балансів найбільших британських банків становили кредити іноземним позичальникам за межами Великої Британії або позики економічно чутливим секторам, що формувало втрати продуктивності поза межами Лондона. Така структура активів обумовлювала значний системний ризик, оскільки зовнішні шоки ігнорувалися, а механізми швидкого реагування на потенційні катастрофічні ситуації були відсутні.

Друга особливість характеризувалася надмірною експансією фінансового сектору та концентрацією ризиків. Банківські установи відігравали ключову роль у процесах сек'ютизації, трансформуючи кредитні портфелі в облігації та інші структуровані фінансові продукти для подальшого розміщення серед інвесторів. Станом на кінець 2007 року активи внутрішньої банківської системи перевищували валовий внутрішній продукт країни приблизно у п'ять разів, що свідчило про надмірний розмір фінансового сектору відносно реальної економіки. Така конфігурація сприяла експансії кредитування, зокрема іпотечного, без адекватного капітального забезпечення. На початок 2008 року сукупна іпотечна заборгованість домогосподарств становила приблизно 160% їхнього наявного доходу, що критично обмежувало ліквідність [4].

Третя особливість визначалася складною архітектурою взаємозв'язків між банківськими та небанківськими фінансовими інститутами,

що генерувало системні ризики. Це явище набуло особливої «гостроти» у 2008 році, коли численні британські банки зазнали значних втрат внаслідок інвестицій у складні фінансові інструменти, зокрема деривативи, базовими активами яких виступали американські субстандартні іпотечні кредити.

Четвертою особливістю була недостатність регуляторного нагляду та контролю ризиків у окремих сегментах ринку. Незважаючи на наглядову функцію Банку Англії, вимоги до капіталу та контроль за складними фінансовими продуктами виявилися неадекватними масштабу накопичених ризиків. Це сприяло зростанню загальної заборгованості та посиленню кредитного стресу в секторі домогосподарств.

Серед науковців існує думка про те, що економічна криза є гендерно детермінованою у трьох вимірах: причини, наслідки та державні відповіді. На основі феміністичного аналізу емпіричних даних з Великої Британії та Німеччини окремі автори доводять, що домінуючі маскуліні норми, вкорінені в капіталізмі та відсутність жінок і гендерної демократії у трудових організаціях відіграли значну роль у виникненні фінансової кризи, особливо через культивування надмірного ризику та агресивних фінансових практик та державні антикризові заходи, включаючи політичні реформи та бюджетні відповіді, не лише не покращили гендерну рівність, але й фактично посилили існуючі гендерні нерівності через диспропорційний вплив на жіночу зайнятість та скорочення соціальних видатків, що традиційно підтримували жінок [5].

Беручи до уваги комплексний характер світової фінансово-економічної кризи 2008–2009 років та множинність факторів, що обумовили її виникнення і розвиток, проведено систематизацію основних детермінант кризових процесів. Результати такої класифікації представлено у структурованому вигляді в табл. 1, що дозволяє отримати цілісне уявлення про багатофакторну природу глобальної фінансової кризи.

Загалом, дослідивши макрофінансові детермінанти Великої фінансової кризи 2007–2009 років, використовуючи дані 83 країн за період 1998–2006 років стверджується, що ймовірність постраждати від кризи у 2008 році була більшою для країн з вищим рівнем коефіцієнта кредитно-депозитної долі, тоді як вона була нижчою для країн з вищими рівнями: i) чистої процентної маржі, ii) концентрації в банківському секторі, iii) обмежень

банківської діяльності, iv) приватного моніторингу. Наші висновки сприяють поточній дискусії, яка може допомогти політикам калібрувати нове регулювання, досягаючи розумного компромісу між фінансовою стабільністю та економічним зростанням [6].

Світова фінансова криза стимулювала співпрацю в галузі політики на міжнародній арені та активізувала зусилля щодо посилення фінансового нагляду в Європейському Союзі [7]. Вона також призвела до різкої зміни напрямку національної економічної політики, і ніде це не було так помітно, як у Великій Британії.

Нові лейбористи прийшовши до влади у травні 1997 року обіцяли фіскальну розсудливість, цінову стабільність та зобов'язання щодо пом'якшеного фінансового регулювання. З цією метою уряд запровадив низку гучних інституційних реформ, прийнявши низку фіскальних правил, надавши операційний контроль над монетарною політикою Банку Англії та створивши єдиного фінансового регулятора – Управління з фінансових послуг (FSA). Доля цих реформ була поставлена під сумнів через реакцію уряду на фінансову кризу, яка сприяла нетрадиційній монетарній політиці, зростанню державних запозичень та впровадженню нових інструментів фінансового регулювання.

Важливо зазначити, що фінансова криза 2008–2009 років спричинила глобальний економічний спад, який через свою відносну серйозність став відомим як Велика рецесія. У Великій Британії валовий внутрішній продукт досяг докризового піку в першому кварталі 2008 року на рівні 422 382 мільйони фунтів стерлінгів і падав протягом наступних 5 кварталів, досягнувши мінімуму рецесії в 396 514 мільйонів фунтів стерлінгів у другому кварталі 2009 року, що становив загальне падіння на 6,1%. Чистий національний дохід, з іншого боку, впав на 11,9% порівняно з докризовими максимумами, і після короточасного відновлення почав подальше зниження в останньому кварталі 2011 року [8].

Водночас рівень безробіття зріс з 5,2% до максимуму в 8,5% до жовтня 2011 року. У 2010 році, на тлі цих економічних потрясінь, у Великій Британії було запущено програму вимірювання національного добробуту. Перші заходи були здійснені у 2011 році, і з того часу частка людей, які оцінюють свою задоволеність життям як високу, зросла (наприклад, частка людей, які відповіли від 9 до 10 за шкалою від 0 до 10, де 0 – зовсім не задоволений, а 10 – повністю задоволений [9].

Таблиця 1

Основні детермінанти світової фінансово-економічної кризи 2008–2009 років

	Детермінанта	Характеристика
1	Циклічний характер економічної динаміки	Циклічність розвитку світової економіки та національних господарств розвинених країн в умовах структурної нестабільності банківського сектору обумовила закономірне рецесійне скорочення виробництва.
2	Глобалізація фінансових потоків за умов геополітичної нестабільності	Поглиблення глобалізаційних процесів у світовій економіці та фінансах на тлі зростання геополітичних ризиків і загроз збройних конфліктів у різних регіонах світу сформувало додаткові дисбаланси сукупного попиту.
3	Спекулятивне ціноутворення на ринку енергоносіїв	Відрив цін на нафту від фундаментальних факторів вартості спричинив деформацію руху позичкового капіталу та порушення природних механізмів ціноутворення.
4	Формування спекулятивних цінових бульбашок	Виникнення спекулятивних бульбашок на ринках нерухомості, енергоносіїв та корпоративних активів призвело до критичного розриву між реальним сектором економіки та фінансовою сферою.
5	Концентрація ринкової влади та послаблення конкуренції	Процеси монополізації у діяльності великих фінансових інститутів і транснаціональних корпорацій обумовили деструкцію конкурентного середовища.
6	Зниження якості корпоративного управління	Погіршення ефективності менеджменту у провідних економіках світу, зокрема надмірна схильність до ризику та короткострокова орієнтація управлінських рішень.
7	Інституційна криза міжнародної фінансової архітектури	Втрата ефективності Бреттон-Вудських інституцій (МВФ, Світовий банк) та відсутність наднаціональних механізмів регулювання транскордонних фінансових потоків
8	Методологічна неадекватність регуляторних підходів	Домінування ліберально-монетарних концепцій та недостатня ефективність державного регулювання фінансово-економічних процесів

Джерело: сформовано автором

Щодо аспекту фінансової інтеграції в європейських країнах, то дослідження Чоудрі Т. та ін. [10] показало, що в країнах Європейського Союзу після глобальної фінансової кризи спостерігається посилення дезінтеграції. У той час як дослідження Георгутсосу та Мігіакіса [11] стверджувалося про повільний процес повернення до середнього значення спредів дохідності суверенних облігацій 10 країн Економічного та валютного союзу (ЄВС) відносно німецького Бунда. Отже, інтеграція або принаймні її темпи в ЄВС є сумнівними та має наслідки з точки зору глобальної фінансової кризи.

Група науковців [12] акцентували увагу на тому, що компаративний аналіз світових фінансових ринків у до- та посткризовий періоди виявив суттєві трансформації у структурі міжнародних фінансових зв'язків. Зокрема, спостерігається послаблення впливу фінансових секторів Німеччини та США на британський фінансовий сектор. Водночас посилюється роль економік, що розвиваються (Китаю,

Бразилії та Індії) які продемонстрували дедалі відчутніший вплив на фінансову систему Великої Британії, що свідчить про зростання їхньої глобальної значущості. Фінансові сектори Німеччини та Сполучених Штатів також зазнали змін у своїй глобальній позиції у посткризовий період. Ці зміни вказують на посилення конкурентного статусу німецького та американського фінансових секторів відносно британського, оскільки їхня експансія спричинила відносну реакцію з боку фінансового сектору Великої Британії, що можна пояснити процесами портфельної релокації.

Заслужують на увагу також і погляди науковців відносно того, що фінансові інститути стикаються зі значними стратегічними викликами, зумовленими необхідністю адаптації до швидкозмінного економічного, регуляторного та бізнесового середовища у посткризовий період. Нёбе [13] ідентифікує чотири ключові драйвери трансформації фінансового сектору: підвищені очікування клієнтів щодо якості та доступності послуг, зростаючий

регуляторний тягар та пов'язані з ним витрати на імплементацію, необхідність досягнення операційної ефективності через технологічні інновації, та посилення конкуренції з боку цифрових учасників ринку з низькою собівартістю, які ефективніше реагують на потреби та поведінкові зміни клієнтів. Сама тому виникає нагальна потреба фінансових інститутів у розробці нової бізнес-моделі з меншою собівартістю, здатної генерувати стабільні та передбачувані доходи, інтегруючи клієнтоцентричний підхід, омніканальну стратегію комунікації та цифрову трансформацію внутрішніх процесів при одночасному збереженні балансу між регуляторною відповідністю, фінансовою стабільністю та інноваційним розвитком.

Відрадним є той факт, що для подолання кризи, що розгорталася, Банк Англії вжив низку традиційних і нетрадиційних політичних заходів для стримування економічного занепаду та стимулювання економічного зростання. Політика кількісного пом'якшення та експансіоністська фіскальна політика, прийняті Банком Англії, були ефективними політичними інструментами, що використовувалися для стимулювання економічного зростання, стримування наслідків та скорочення тривалості кризи у Великій Британії [14].

Слід зауважити про ключову роль глобалізованих банків як каналу трансмісії фінансових шоків до реальної економіки під час глобальної фінансової кризи. На основі квартальних балансових звітів банків-резидентів Великої Британії встановлено, що шок фінансування з боку нерезидентних кредиторів передавався у внутрішню економіку через суттєве скорочення пропозиції банківського кредиту. Критично важливим висновком є виявлена асиметрія поведінки різних типів банківських інституцій: філії та відділення іноземних банків скоротили обсяги кредитування значно більше порівняно з вітчизняними банками, тоді як останні демонстрували більш калібровану реакцію, адаптуючи масштаби скорочення внутрішнього кредитування пропорційно до розміру шоку фінансування. Ці результати свідчать про неоднорідність механізмів адаптації до зовнішніх фінансових шоків залежно від структури власності банків та підтверджують значущість міжнародних банківських зв'язків як вектора поширення фінансової нестабільності у глобалізованій економіці [15].

Важливо звернути увагу і на, що світова фінансова криза 2008-2009 рр. спричинила

асиметричний вплив на різні форми міжнародної банківської діяльності: попри різке скорочення транскордонного кредитування, фізична присутність іноземних банків у вигляді філій та відділень знизилася значно менше. Банки з країн, що зазнали системних криз, демонстрували стратегію виходу з географічно віддалених ринків та обмеження росту дочірніх структур, переважно продаючи менші та новіші інвестиції, натомість концентруючись на географічно ближчих та економічно важливіших торгових партнерах, уникаючи при цьому країн єврозони та кризових юрисдикцій. Критично важливим висновком є те, що глобальна банківська система *не фрагментується*, а швидше зазнає структурних трансформацій, характеризованих більшою диверсифікацією країн походження банків та посиленням регіонального, а не глобального фокусу діяльності, причому локальне кредитування через дочірні структури виявилось більш стійким порівняно з транскордонними операціями [16].

В світлі викладеного вище, справедливо говорити про те, що світова фінансова криза 2008 року вплинула на британський фінансовий сектор, поставивши під загрозу ліквідність та платоспроможність британських банків, зокрема Northern Rock, через крах цінних паперів, забезпечених активами, та банкрутство Lehman Brothers, незважаючи на зусилля монетарних та фіскальних органів влади щодо відновлення довіри [17].

Очевидним є те, що після світової фінансової кризи багато країн розпочали ґрунтовний перегляд своїх систем регулювання, намагаючись визначити причини майже повного краху фінансових систем і підготувати ґрунт для нового підходу до регулювання. В зв'язку з цим необхідний новий концептуальний підхід до управління фінансовими ринками, суть якого полягає у визнанні того, що держава і регулювання не є зовнішніми щодо ринку [18].

Так, саме у відповідь на глобальну фінансову кризу регуляторні органи Великої Британії розробили комплексну інтегровану нормативну базу, більшість положень якої є обґрунтованими та доцільними. Але разом з цим, не можна не погодитися з твердженням про необхідність комплексного підходу до фінансового регулювання, що поєднує якісну нормативну базу, ефективні механізми виконання та культурну трансформацію фінансового сектору. Успіх регуляторних реформ визначається синергією законодавчих, інституційних та культурних факторів [19].

Подібну думку висловили і інші дослідники, які обґрунтовують потребу в комплексному реформуванні регуляторної архітектури, що поєднує посилений нагляд за фінансовими фірмами, удосконалені механізми корпоративного управління через активнішу роль акціонерів, та підвищені вимоги до розкриття інформації для зменшення асиметрії між учасниками ринку. Автори підкреслюють, що ефективна регуляторна система має балансувати між попередженням системних криз та збереженням інноваційного потенціалу фінансового сектору, при цьому враховуючи як національний, так і міжнародний контексти фінансової діяльності [20].

Міждисциплінарне дослідження одинадцяти провідних міжнародних фінансових центрів (Нью-Йорк, Лондон, Париж, Франкфурт, Цюрих/Женева, Гонконг/Шанхай/Пекін, Токіо, Сінгапур) виявляє парадоксальну стійкість існуючої глобальної ієрархії фінансових центрів попри дві епохальні події останнього десятиліття – глобальну фінансову кризу 2008 року та Brexit. Головним висновком є те, що міжнародні фінансові центри продемонстрували несподівано успішне відновлення: Нью-Йорк та Лондон залишаються домінуючими глобальними центрами, швидко відновившись від кризи, що підтверджує історичну закономірність, згідно з якою жодна глобальна фінансова криза ніколи не спричиняла фундаментальної зміни в міжнародній ієрархії фінансових центрів, оскільки їхня потужність

відображає економічну та політичну силу країни-господаря, яка змінюється лише в довгостроковій перспективі [21].

Висновки. Резюмуючи вищевикладене, проведений аналіз дозволив встановити, що фінансова криза 2008–2009 років у Великій Британії стала результатом тривалого накопичення структурних диспропорцій, зумовлених надмірною лібералізацією фінансових ринків, використанням складних фінансових інструментів, спекулятивною експансією іпотечного кредитування та недостатнім рівнем регуляторного контролю. Високий ступінь інтернаціоналізації британського банківського сектору, забезпечуючи його глобальну конкурентоспроможність, водночас підвищував вразливість до зовнішніх шоків.

Криза мала лавиноподібний характер: крах американського іпотечного ринку спровокував знецінення активів, втрату ліквідності та паралізацію міжбанківського кредитування, що призвело до колапсу системно важливих банків (Northern Rock, Royal Bank of Scotland, HBOS). Ключову роль у стабілізації системи відіграв Банк Англії через запровадження кількісного пом'якшення, зниження облікової ставки та підтримку банківської ліквідності. Криза продемонструвала вичерпаність моделі безконтрольної фінансової лібералізації та актуалізувала необхідність збалансованого поєднання ринкових механізмів і державного регулювання для забезпечення фінансової стабільності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Claessens S., Dell'Ariccia G., Igan D., Laeven L. Cross-country experiences and policy implications from the global financial crisis. *Economic Policy*. 2010. Vol. 25, No. 62. P. 267–293. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-0327.2010.00244.x>
2. Laeven L., Valencia F. Systemic Banking Crises Database. *IMF Economic Review*. 2013. Vol. 61. P. 225–270. DOI: <https://doi.org/10.1057/imfer.2013.12>
3. Turner J. D. Banking in Crisis: The Rise and Fall of British Banking Stability, 1800 to the Present. *Cambridge : Cambridge University Press*, 2014. 294 p. ISBN: 978-1-107-60986-0.
4. Bank of England. Official website. URL: <https://www.bankofengland.co.uk/> (дата звернення: 06.12.2024).
5. Annesley A., Scheele A. Gender, Capitalism and Economic Crisis: Impact and Responses Across Europe. *Journal of Contemporary European Studies*. 2011. Vol. 19, No. 3. P. 335–347. DOI: <https://doi.org/10.1080/14782804.2011.610604>
6. Caprio G., D'Apice V., Ferri G., Puopolo G. W. Macro Financial Determinants of the Great Financial Crisis: Implications for Financial Regulation. *SSRN Electronic Journal*. 2014. 46 p. DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.1788063>
7. Hodson D., Mabbett D. UK Economic Policy and the Global Financial Crisis: Paradigm Lost? *JCMS: Journal of Common Market Studies*. 2009. Vol. 47, No. 5. P. 1041–1061. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2009.02034.x>
8. Office for National Statistics. Measuring progress, well-being and beyond GDP : official statistics portal. Newport, UK : ONS, 2024. URL: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/wellbeing> (дата звернення: 06.12.2024).
9. Office for National Statistics. National Well-being Measures, September 2015. Newport, UK : ONS, 2015. 5 p.

10. Choudhry T., Jayasekera R., Kling G. The Global Financial Crisis and the European Single Market: The end of integration? *Journal of International Money & Finance*. 2014. Vol. 49. P. 191–196. DOI: 10.1016/j.jimonfin.2014.08.002
11. Georgoutsos D. A., Migiakis P. M. European sovereign bond spreads: financial integration and market conditions. *Applied Financial Economics*. 2013. Vol. 23, No. 20. P. 1609–1621. DOI: 10.1080/09603107.2013.842637
12. Nasir M. A., Du M. Integration of Financial Markets in Post Global Financial Crises and Implications for British Financial Sector: Analysis Based on A Panel VAR Model. *Journal of Quantitative Economics*. 2017. Vol. 15, No. 3. P. 493–524. DOI: <https://doi.org/10.1007/s40953-017-0087-2>
13. Höbe L. The Changing Landscape of the Financial Services. *International Journal of Trade, Economics and Finance*. 2015. Vol. 6, No. 2. P. 145–150. DOI: <https://doi.org/10.7763/IJTEF.2015.V6.459>
14. Akinsoyinu C. The Great Financial Crisis: How Effective is Macroeconomic Policy Response in the United Kingdom? *International Journal of Finance & Banking Studies*. 2015. Vol. 4, No. 2. 10 p. DOI: <https://doi.org/10.20525/ijfbs.v4i2.207>
15. Aiyar S. From Financial Crisis to Great Recession: The Role of Globalized Banks. *American Economic Review*. 2012. Vol. 102, No. 3. P. 225–230. DOI: <https://doi.org/10.1257/aer.102.3.225>
16. Claessens S., van Horen N. The Impact of the Global Financial Crisis on Banking Globalization. *IMF Economic Review*. 2015. Vol. 63. P. 868–918. DOI: <https://doi.org/10.1057/imfer.2015.38>
17. Dimsdale N. The Financial Crisis of 2007–9 and the British Experience. *Oxonomics*. 2009. Vol. 4, No. 1. P. 1–9. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1752-5209.2009.00026.x>
18. Slattery D., Nellis J. G. Rethinking the Role of Regulation in the Aftermath of the Global Financial Crisis: The Case of the UK. *Panoeconomicus*. 2011. Vol. 58, No. 3. P. 407–424. DOI: <https://doi.org/10.2298/PAN1103407S>
19. Baber G. Legislative and regulatory responses to the global financial crisis from within the United Kingdom. *Journal of Financial Crime*. 2014. Vol. 21, No. 2. P. 124–148. DOI: <https://doi.org/10.1108/JFC-09-2013-0053>
20. Green C. J., Pentecost E. J., Weyman-Jones T. (Eds.). *The Financial Crisis and the Regulation of Finance*. Cheltenham, UK ; Northampton, MA : Edward Elgar Publishing, 2011. 296 p. DOI: <https://doi.org/10.4337/9781849808712>
21. Cassis Y., Wójcik D. (Eds.). *International Financial Centres after the Global Financial Crisis and Brexit*. Oxford : Oxford University Press, 2018. 352 p. DOI: <https://doi.org/10.1093/oso/9780198817314.001.0001>

REFERENCES:

1. Claessens S., Dell'Ariccia G., Igan D., Laeven L. (2010). Cross-country experiences and policy implications from the global financial crisis. *Economic Policy*. Vol. 25, No. 62, 267–293. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-0327.2010.00244.x>
2. Laeven L., Valencia F. (2013). Systemic Banking Crises Database. *IMF Economic Review*. Vol. 61, 225–270. DOI: <https://doi.org/10.1057/imfer.2013.12>
3. Turner J. D. (2014). *Banking in Crisis: The Rise and Fall of British Banking Stability, 1800 to the Present*. Cambridge : Cambridge University Press, 294. ISBN: 978-1-107-60986-0.
4. Bank of England. Official website. Available at: <https://www.bankofengland.co.uk/>
5. Annesley A., Scheele A. Gender. (2011). Capitalism and Economic Crisis: Impact and Responses Across Europe. *Journal of Contemporary European Studies*. Vol. 19, No. 3, 335–347. DOI: <https://doi.org/10.1080/14782804.2011.610604>
6. Caprio G., D'Apice V., Ferri G., Puopolo G. W. (2014). Macro Financial Determinants of the Great Financial Crisis: Implications for Financial Regulation. *SSRN Electronic Journal*, 46. DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.1788063>
7. Hodson D., Mabbett D. (2009). UK Economic Policy and the Global Financial Crisis: Paradigm Lost? *JCMS: Journal of Common Market Studies*. Vol. 47, No. 5, 1041–1061. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2009.02034.x>
8. Office for National Statistics. (2024). Measuring progress, well-being and beyond GDP : official statistics portal. Newport, UK : ONS. Available at: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/wellbeing>
9. Office for National Statistics (2015). National Well-being Measures, September 2015. Newport, UK : ONS, 5.
10. Choudhry T., Jayasekera R., Kling G. (2014). The Global Financial Crisis and the European Single Market: The end of integration? *Journal of International Money & Finance*. Vol. 49, 191–196. DOI: 10.1016/j.jimonfin.2014.08.002
11. Georgoutsos D. A., Migiakis P. M. (2013). European sovereign bond spreads: financial integration and market conditions. *Applied Financial Economics*. Vol. 23, No. 20, 1609–1621. DOI: 10.1080/09603107.2013.842637
12. Nasir M. A., Du M. (2017). Integration of Financial Markets in Post Global Financial Crises and Implications for British Financial Sector: Analysis Based on A Panel VAR Model. *Journal of Quantitative Economics*. Vol. 15, No. 3, 493–524. DOI: <https://doi.org/10.1007/s40953-017-0087-2>

13. Høbe L. (2015). The Changing Landscape of the Financial Services. *International Journal of Trade, Economics and Finance*. Vol. 6, No. 2, 145–150. DOI: <https://doi.org/10.7763/IJTEF.2015.V6.459>
14. Akinsoyinu C. (2015). The Great Financial Crisis: How Effective is Macroeconomic Policy Response in the United Kingdom? *International Journal of Finance & Banking Studies*, Vol. 4, No. 2, 10. DOI: <https://doi.org/10.20525/ijfbs.v4i2.207>
15. Aiyar S. (2012). From Financial Crisis to Great Recession: The Role of Globalized Banks. *American Economic Review*. Vol. 102, No. 3, 225–230. DOI: <https://doi.org/10.1257/aer.102.3.225>
16. Claessens S., van Horen N. (2015). The Impact of the Global Financial Crisis on Banking Globalization. *IMF Economic Review*. Vol. 63, 868–918. DOI: <https://doi.org/10.1057/imfer.2015.38>
17. Dimsdale N. (2009). The Financial Crisis of 2007–9 and the British Experience. *Oxonomics*. Vol. 4, No. 1, 1–9. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1752-5209.2009.00026.x>
18. Slattery D., Nellis J. G. (2011). Rethinking the Role of Regulation in the Aftermath of the Global Financial Crisis: The Case of the UK. *Panoeconomicus*. Vol. 58, No. 3, 407–424. DOI: <https://doi.org/10.2298/PAN1103407S>
19. Baber G. (2014). Legislative and regulatory responses to the global financial crisis from within the United Kingdom. *Journal of Financial Crime*. Vol. 21, No. 2, 124–148. DOI: <https://doi.org/10.1108/JFC-09-2013-0053>
20. Green C. J., Pentecost E. J., Weyman-Jones T. (Eds.). (2011). *The Financial Crisis and the Regulation of Finance*. Cheltenham, UK ; Northampton, MA : Edward Elgar Publishing, 296. DOI: <https://doi.org/10.4337/9781849808712>
21. Cassis Y., Wójcik D. (Eds.). (2018). *International Financial Centres after the Global Financial Crisis and Brexit*. Oxford : Oxford University Press, 352. DOI: <https://doi.org/10.1093/oso/9780198817314.001.0001>